

הזהות היהודית שלי

מטרות:

80
דק'

משך
הפעולה

1. החניך יתעסק במרכיבי הזהות היהודית.
2. החניך יבדוק האם מרכיבי הזהות היהודית אשר נמצאים אצלו משפיעים עליו.
3. החניך ידון בשאלה "מה זה אומר בשבילי להיות יהודי" מתוך בחינה של אותם מרכיבים בחייו.

ציוד ועזרים: 2 ניירות עיתון וטושים, נספח 1 מצולם, טושים, תמונות מודפסות, כרטיסיות של קטגוריות, חפצים ותמונות, נספח 5 כמספר החניכים, תחפושות

למדריך: מטרת פעולה זו היא בסופו של דבר להוביל את החניך לגיבוש הזהות היהודית מתוך ראייה שכיום יש הפרדה מוחלטת בין החילונים לבין הדתיים מבחינת הזהות היהודית.

כאשר נשאל דתי כיצד הוא מגדיר עצמו ניתן להסיק כי רוב זהותו תורכב ממרכיבי הזהות היהודית, ואילו חילוני לא ייתן לזהות היהודית חשיבות רבה. לכן, בפעולה זו חשוב להגיע עם החניך להבנה כי גם החילונים הינם חלק מהעם היהודי וישנם בתוכם מרכיבים של הזהות היהודית ובכך נוכל לצמצם את הפער וליצור אצל בני הנוער את זהותם היהודית הערכית. בנוסף, כחלק מעיצוב הזהות שלנו כנוער בכיתה י'- הבנה של איזה מקום תופסת הזהות היהודית שלי בתוך מאפייני הזהות היא מרכזית.

תקציר הפעולה

מספר	השלב	משך זמן	הערות
1	מה מרכיב זהות?!	5 דק'	
2	ע"פ מה אני מגדיר זהות?	10-15 דק'	
3	חפצים ותמונות	10 דק'	הסתובבות בחדר ובחירת חפץ
4	הזהות היהודית שלי ודיון	20 דק'	
5	היהודי שבפנים	15 דק'	קטע קריאה
6	דיון מסכם	20 דק'	

מהלך הפעולה - פירוט לפי שלבים -

כאשר מכינים את החדר לפעולה ניתן לתלות על הקירות משפטים מהקטע שנקרא "מכתב לסבא" (נספח 1). דבר זה נועד כדי לעורר אצל החניכים שאלות ולסקרן אותם בנוגע לנושא הפעולה.

1. **מה מרכיב זהות?!** – משחק פתיחה: מירוץ אסוציאציות – בחדר תלויים

2 ניירות עיתון אחד ליד השני כאשר על כל אחד מהם כתוב "זהות". המדריך מחלקים את החניכים ל-2 קבוצות. ברגע הזנקת המדריך, חניך אחד מכל קבוצה רץ אל הדף שתלוי מולו. כל חניך אשר מגיע אל הדף צריך לכתוב מרכיב אחד הקשור ל"זהות" ולאחר שסיים, חוזר בריצה והבא אחריו יוצא. מנהלים עם החניכים דיון קצר לסיכום המתודה-

- מה הדברים שעלו לכם לראש? האם יש דברים דומים?
- מה מהדברים שכתבתם אתם מרגישים שלמעשה מרכיב את הזהות שלכם? (למדריך- מטרת המתודה הזאת היא לגרום לחניכים למצוא בעצמם מרכיבי זהות שונים).
- האם מרכיבי הזהות הם בהכרח דברים חיצוניים? (כמובן שלא, החיצוניות היא רק חלק קטן או ביטוי לזהו שלנו).

2. **ע"פ מה אני מגדיר זהות?!** – זהויות: המדריך מפזר על הרצפה הרבה תמונות של אנשים (נספח 2) עם מראה שונה. כל חניך מקבל פתק ועליו כתוב קטגוריות (נספח 3). לכל תמונה קיים מספר והחניכים צריכים לשבץ את התמונות לקטגוריות השונות לפי בחירתם. לבסוף, נשים לב שהחניכים פשוט תייגו את האנשים שבתמונות לפי החיצוניות שלהם. נסביר לחניכים כי לא תמיד המראה החיצוני הוא מה שאומר בהכרח על הזהות שלנו.

דיון-

- היכן היהדות פוגשת אותנו, החילונים, בחיי היום יום?
- מה זה בעצם זהות יהודית?
- על פי מה אני מגדיר זהות של מישהו? האם על פי המראה החיצוני?
- האם קיים בכל אחד מאיתנו מרכיב מהזהות היהודית?
- האם רק מרכיבים חיצוניים הם מה שמאפיין את הזהות שלנו? כיהודים או בכלל?

3. **חפצים ותמונות** – המדריך מפזר בחדר חפצים ותמונות הקשורים למסורת היהודית לה (נספח 4). החניכים מסתובבים בחלל החדר וכותבים ליד כל חפץ או תמונה, מה זה מסמל עבורם? איך זה נכנס בחיי היום יום שלהם? מה הם יודעים על זה?

4. **הזהות היהודית שלי –** מדד עצמי: מול החניך מוצבות 5 קטגוריות (נספח 5) בצבעים שונים- כל קטגוריה בצבע אחר. כל חניך מקבל קרפים באותם הצבעים של הקטגוריות והוא צריך להתאים את האורך שהוא בוחר כך שיסמל עד כמה הקטגוריה הזו מתבטאת בזהות שלו. ככל שהקרפ ארוך יותר כך מידת ההסכמה גבוהה יותר. בסיום הזמן מתיישבים יחד במעגל ומציגים את המדד העצמי של כל אחד, מי שרוצה מפרט על הסיבות לכך שכל קרפ הוא באורך מסוים.

5. **דיון –**

- מה הרגשתם כשהסתובבתם בין החפצים?
- היה לכם קל \ קשה לכתוב על החפצים?
- איך החפצים מתקשרים אליכם? האם יש קשר בכלל?
- האם יש מרכיבים מהזהות היהודית שנמצאים בזהות שלכם?
- האם העובדה כשאנחנו מגדירים את הזהות שלנו ולא בוחרים להגיד דברים הקשורים ליהדות הופכים אותנו ליהודים פחות מאשר הדתיים?
- מה הדבר שהכי מסמל כל אחד ואחד מכם כיהודים?

6. **היהודי שבפנים –** דמויות: מחלקים את החניכים ל-2 קבוצות. כל קבוצה מקבלת פריטי לבוש שונים כך שקבוצה אחת תקבל פריטי לבוש המתאימים לאדם חילוני וקבוצה אחת תקבל פריטי לבוש המתאימים לאדם דתי. כל קבוצה מלבישה נציג שתבחר ומרכיבה לו תעודת זהות מתאימה ע"פ קטגוריות שנקבעו מראש (נספח 6). כל קבוצה מציגה את הדמות שהכינה ואת תעודת הזהות.

לאחר מכן מקריאים להם קטע של יאיר לפיד – היהודי שבפנים (נספח 7) ומשם ממשיכים לדיון.

7. **דיון מסכם-**

- מה הבנתם מהקטע? על מה הוא מוחה?
- האם שמעתם את העמדה הזו כבר בעבר?
- מה אתם חושבים על הקטע שהקראנו? אתם מזדהים עם הדברים? מסכימים/ לא מסכימים?
- אתם חושבים שיש דבר כזה זהות יהודית חילונית? מהי לדעתכם?
- למה בכלל צריך לשאול את השאלה הזאת?
- למה חשוב לשאול את השאלה הזאת?
- שתפו במחשבה אחת שיצאתם איתה מהפעולה.

נספחים

נספח 1:

שלום סבא,

אני מקווה שתשמח לקבל ממני מכתב, אחרי 10 שנים של שגור נשיקות בלבד. איך להגיד.. פתאום הרגשתי שרק איתך אני יכול לדבר על בעיה שמציקה לי בזמן האחרון.

אצלנו בקבוצה מקבלים עכשיו תעודות זהות, גם אני כבר מלאתי את כל הטפסים והכל. לפתע החלו להתרוצץ בי כל מיני מחשבות מזרות, **שאני הולך לקבל שקר בדמות תעודת זהות.** והרי אני צריך ל"קרוא" את עצמי בה, לא כן?

אתה בוודאי אינך מבין מה כל הקשקוש. אנסה להסביר שלב אחרי שלב. הפרט הראשון – שם ושם משפחה אין בעיה. לגבי שמות ההורים אין בעיה. אך מסתבר ששמך סבא בעבר היה שונה לחלוטין. הלאה **תאריך עברי – מי צריך את זה, לעזאזל? מה לי ולתאריך הזה? מהו ראש השנה עבורי, מלבד תפוחים בדבש ואולי עוד כמה מתנות?** לעומת זאת סילבסטר שמחה רבתי, שמפניה, נשיקות וריקודים הוא שאמרתי, אני מרגיש הרבה יותר קשור לתאריך הלועזי מאשר לעברי.

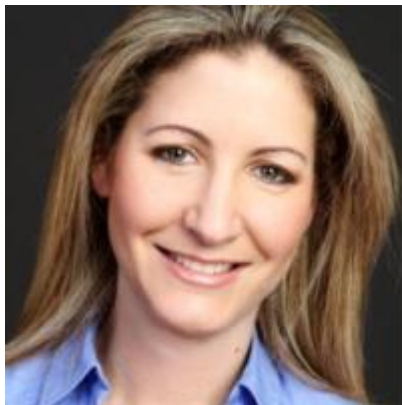
אח"כ מקום לידה – ישראל בסדר זו המדינה שלי בה נולדתי, **אחריו לאום – יהודי, מה לי ולזה? במה מתבטאת יהדותי? אולי ציוני בלית ברירה (צבא, מילואים..)** אבל יהודי? בגלל אקט שבטי לפני 16 שנה, אני צריך לשאת את הכתם הזה כל חיי? כבר חשבתי על זה המון.

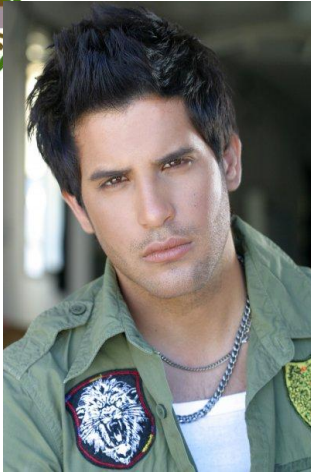
דת – מה זה אומר לי האם זוהי אמונה כפי שאני מבין אותה? הרי אני מאמין בעצמי, באהבה, באנשים ולא בדברים כמו יהדות, דת משה, ציונות, זה גדול עליי ולא מתאים לי, אין בי משום היהודי ולא – כלום. אבל יש לי בעיה, אני עומד לקבל תעודה ובה כתוב (שחור על גבי תכלת נדמה לי...) לאום – יהודי.

אני צריך ללכת עם זה כמו סיוט, כמו חלום בלהות... אני לא דתי, מה אני כן? כולם אומרים חילוני – מה בעצם? אני לא רוצה רק להיות אנטי משהו. אני רוצה להיות גם בעד, **חוץ מזה "חילוני" לא יכתבו בתעודת הזהות שלי, אתה מבין?**

שוב לעניין הלאום – מה הדרך לחלק בני אדם שמטבעם כ"כ דומים ללאומים שונים? כדי להרבות את המחלוקות אני חושב שאסור שיהיה לאום מיוחד אצלי בתעודה. ועוד יהודי... **סבא, בכנות, יהודי אצלי זה אחד ממאה שערים או מבני ברק, מי שמעמיד את אלוהים במרכז עולמו, ורק אחר כך את האדם.** וקשה וגם אכזרי בעיניי, ואינני רוצה להיות מזוהה עם כאלו. אני רוצה דימוי נכון, ואולי חדש?

בקיצור, סבא מה בדיוק החובה שלי לשאת את עברי במשך כל חיי? מתנצל על המכתב המבולבל. אך הוא בעצם משקף את הבלבול שבראשי. מחכה מאוד לתשובתך, אלעד.

נספח 3:

1. ממי היית מבקש שיעזור לך להחליף פנצ'ר? _____
2. עם מי היית מתייעץ על מסלול בחיים? _____
3. עם מי היית מתייעץ בנוגע להחלפת השם? _____
4. עם מי היית מלבט לאיזה מקום בחו"ל כדאי לנסוע? _____
5. ליד מי היית מעדיף לא לגור? _____
6. עם מי היית רוצה ללכת לסרט? _____
7. ממי היית מבקש עזרה בעניין כלכלי? _____

נספח 4:

כל פריט מהרשימה הבאה ניתן להביא כחפץ או כתמונה, לפי בחירת המדריך.

- דגל ישראל
- כוס קידוש
- ספר תנ"ך
- מפה לבנה
- כיפה
- תמונה של משפחה

נספח 5:

1. אני מרגיש שהזהות היהודית זה מרכזי חיי
2. חשוב לי להיות יותר קרוב ליהדות
3. אין לי שום עניין שיהיה לי קרבה ליהדות
4. הזהות שלי בהחלט צריכה להיות מורכבת מיותר מרכיבי זהות יהודית
5. בעיניי, כל אדם שחי במדינה, יבחר את הדרך שלו אם היא נוגדת את ערכי היהדות

נספח 6:

- שם:
- שם משפחה:
- חיה אהובה:
- במה מאמין?:
- רמת אמונה (1-10):
- מוטו:
- משפט קבוע:
- עיסוק:
- בנימה אישית:

תקופת הפיקדון הסתיימה. במשך מאה שנה הפקידו החילוניים את יהדותם אצל הדתיים. היא נשמרה בכספות שלהם, מאחורי החומות הזרות, בלי שנפקפק לרגע בהגיונותם. מדי פעם, בעיקר בחגים ובלוויות, משכנו החוצה חלק מההפקדה, השתמשנו והחזרנו. לא ביקשנו מצב חשבון, לא בדקנו אילו פעולות נעשות בשמנו, אפילו לא טרחנו לברר אם יש ריבית. רק עכשיו הולכת ומתחזקת התחושה שהבנקאי שלנו מעל. אני לא מוכן יותר להשאיר את היהדות שלי אצל הדתיים, מפני שאני מרגיש מרומה. מכרו לי יהדות **מאובנת, נוקשה, שאי אפשר להתחבר אליה בלי כיפה וציצית**. אף אחד לא סיפר לי שהרמב"ם כתב בעצם את "מורה נבוכים" כתגובה לאריסטו. שרבי אברהם בן עזרא היה גם משורר. שכל המשנה מלאה במריבות בין רבנים- חלקן מצחיקות, חלקן עצבניות, חלקן משונות לגמרי.

אבל המעילה הכי גדולה היא לא בעובדות, אלא בשטר הבעלות. הדתיים הצליחו למכור לנו שאם אנחנו חילוניים עדיף שנתרחק מהיהדות, אחרת נישאב למכונת "ההחזרה בתשובה" המשומנת שלהם. כאילו ואין אפשרות ללמוד את ההיסטוריה שלנו, את יסודות התרבות שלנו, את הספרות הכי משובחת שלנו, בלי שמייד יפול עלינו איזה שטריימל מן השמיים וייצמד לנו לראש כמו דבק מגע. חבל שהלל הזקן מת, הוא היה מתעלף מזחוק מעצם הרעיון.

כי אי אפשר להיות חילוני-חילוני אמיתי, כופר כמו שצריך- בלי לנסות להכיר את היהדות. אחרת זו לא חילוניות, אלא סתם בורות. אין שום צורך לקבל את כל העיקרים. אנחנו אנשים מבוגרים, ויש לנו הזכות להחליט מה טוב בשבילנו. אני עוד די מתחיל בעסק הזה, אבל ניערתי טוב טוב את כל הספרים ושום מלאך לא קפץ וניסה לגרור אותי פנימה באוזן. **האמונה מפחידה רק את מי שלא יודע מספיק על מקורותיה.** בנעורי קראתי פעם את כל שמונה מאות ארבעים ואחד העמודים של "יולסס" של ג'ויס וככל הידוע לי לא נעשיתי אירי.

אלוהים הוא רעיון, הוא מחשבה הקושרת בן עברי לעתידי. הוא הדרך שלי להיות שייך. אינני מאמין שהוא גירסא משוכללת של משגיח כשרות ענקי במיוחד. האלוהים שלי הוא חילוני כמוני, ואני לא מוכן לוותר עליו רק מפני שהדתיים טוענים עליו לבעלות. בדרכי שלי אני הולך לחפש אותו. אפילו אם לא אמצא, הדרך תהיי מרתקת.

כאלה הם חיינו- אנו מחפשים את זהותנו. מנסים להגיד מי אננו- יהודי או ישראלי? חילוני או דתי? או כולם יחדיו?

איך אפשר לפתור בילבול זה- איך אפשר להיות הכל בו זמנית, מה הקשר בין הדברים, ואיך הם מתקשרים אליי.

הכל- המחשבה, היישום, ההבנה והקבלה של ה"אני" שלי- הם הדרך, דרך החיים. אנו פוסעים בה אט אט, פסיעה פסיעה. כאילו מגוששים בחושך אחר הנתיב. לעיתים היא קשה ואף מעיקה, לעיתים מתישה, אך אין מספקת ממנה. דרך החיים, היא הדרך האולטימטיבית, ואולי אפילו היחידה להכיר את עצמי, למצוא את מקומי בעולם, לגבש את דעותיי- לגבש את זהותי.

עד כה, הייתה זו רק טעימה מחיי- אך אוטוטו, נבשיל, "נפרוש כנף", ניפרד בדמעה מהבית ומחיק המשפחה ונצטרך למצוא עצמנו, אנשים בעולם גדול ומנוכר. הזהות שלי מושתתת על אלפים מחלקי הפאזל שלי. פאזל זה מכיל את אמונותיי, תכונותיי, מקורותיי, התרבות שאליה אני משתייכת, תחומי העניין שלי ומי שאני שואפת להיות. היהדות שלי היא חלק בלתי נפרד ממני, כמו כל חלק, בלעדיה הפאזל לא יהיה מושלם. חשוב להבהיר שהיהדות לאו דווקא מתבטאת בדת שלי, אני יכולה להיות יהודייה ובו זמנית גם לחלוק על קיומו של האל. אינני חייבת להאמין בתנ"ך, אלא במסרים שהוא מעביר לנו על טיבו של עולם. אינני חייבת לקיים את תרי"ג המצוות, כי היהדות היא הרבה מעבר לזה- היא תרבות ענפה בפני עצמה, היא היסטוריה ארוכת שנים, היא מה שאני בוחרת שתהיה.

(יאיר לפיד)